

การประพันธ์เพลงชุดปลากัดปามหาชัย Music Composition MAHACHAI BETTA Suite

ศุภรต์ ส้ม ทองทา*¹ และฉัตรติยา เกียรติินาวี²
Suparat Thongtha*¹ and Chattiya Khieti-navy²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์ผลงานทางด้านดุริยางคศิลป์ไทย เพลงชุดปลากัดปามหาชัย และกระบวนการในการประพันธ์เพลง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาข้อมูลเอกสารและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดุริยางคศิลป์ไทยและผู้ทรงคุณวุฒิด้านปลากัดปามหาชัย นำเสนอผลการวิจัยด้วยการสร้างสรรค์ผลงานทางดุริยางคศิลป์ไทย

การประพันธ์เพลงชุดปลากัดปามหาชัย เป็นการประพันธ์เพลงโดยนำแนวคิดจากประพันธ์เพลงและผลงานศิลปะแขนงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปลากัดมาเป็นแรงบันดาลใจและแนวคิดในการประพันธ์เพลงไทย นำข้อมูลเกี่ยวกับปลากัดปามหาชัย และพื้นที่ที่ปลากัดปามหาชัยอาศัยอยู่มาประพันธ์ขึ้นมาให้เป็นบทเพลงใหม่ โดยผู้ประพันธ์ได้ประพันธ์ขึ้นมาทั้งหมด 6 เพลง คือ 1) เพลงปลากัดปามหาชัย 2) เพลงถิ่นอาศัย 3) เพลงเร้นหลบภัย 4) มหาชัยมัสยา 5) เพลงลีลาชั้นเชิง และ 6) เพลงปลากัดสยาม

ผลการวิจัยพบว่า การประพันธ์เพลงชุดปลากัดปามหาชัย เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวของปลากัดปามหาชัยตั้งแต่ถิ่นที่อยู่อาศัยลักษณะที่โดดเด่นเฉพาะของปลา และเรื่องราวการต่อสู้ของปลากัดปามหาชัย ซึ่งท่วงทำนองของแต่ละเพลงจะมีทำนองที่แตกต่างกัน ซึ่งรูปแบบการบรรเลงจะเป็นการบรรเลงโดยวงปี่พาทย์ดีกดำบรรพ์ ผู้ประพันธ์ต้องการที่จะสื่อถึงสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในน้ำ ซึ่งวงปี่พาทย์ดีกดำบรรพ์ประกอบด้วยเครื่องดนตรีเสียงต่ำ มีสำนวนนุ่มนวล น่าฟัง เพิ่มอุปกรณ์พิเศษคือ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การประพันธ์เพลงชุดปลากัดปามหาชัย

* Corresponding author, email: s.thongtha373@gmail.com

¹ นิสิตศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

¹ Students of the Master of Arts Program in Music, Kasetsart University

² อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ดร. สาขาวิชาดนตรีไทย ภาควิชาดนตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² Advisor Dr. Thai Music Program, Department of Music, Kasetsart University

โหลปลากัดที่ใช้เลียนเสียงการสูบอากาศของปลาและเสียงที่ฟังแล้วให้ความรู้สึกถึงน้ำเพื่อเล่าเรื่องราวของปลากัดปามหาชัยได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การประพันธ์เพลง / ปลากัดปามหาชัย / เพลงชุด

Abstract

This research aims to generate artistic works in the realm of musical arts, particularly focusing on the Mahachai pla Fighting Fish series song and the process of composing music. Employing qualitative research methods, the study encompasses document analysis and interviews with experts in Thai music and Mahachai wild fighting fish. The research outcomes are conveyed through the creation of musical compositions.

The Composition of the Mahachai pla Kat song series draws inspiration from songs about fish and incorporates information about the Mahachai wild fighting fish and its habitat into new musical pieces. This composition process is driven by the author's artistic vision and is influenced by the incorporation of fighting fish into the work. The series comprises five songs: 1) pla katpa Song, 2) Thin-asai Song, 3) ren lop phai Song, 4) Mahachaimas – saya Song 5) leela chan cheing Song, and 6) pla katpa siam Song.

The research results found that the Composition of the Mahachai Pla Kat song series tells the story of the Mahachai wild fighting fish, beginning with its habitat and unique characteristics. It also narrates the battles of the Mahachai wild fighting fish, with each song having a distinct melody. The music is performed by the Piphat Dukkamband, a traditional ensemble featuring low-pitched instruments that produce a soft and pleasing sound. To enhance the storytelling, a special device—a fighting fish jar—is used to mimic the sound of fish gulping air and the sensation of water, making the narrative of the Mahachai wild fighting fish more clearly.

Keywords: Composition / Mahachai Betta / suite

บทนำ

ปลากัด เป็นสัตว์น้ำที่พบมากในประเทศไทย มีการเพาะเลี้ยงกันมานานนับร้อยปีและอยู่คู่คนไทยมาอย่างช้านาน ปลากัดไทยได้รับความนิยมเลี้ยงกันอย่างแพร่หลายทั่วโลก นับว่าเป็นสายพันธุ์ปลาที่มีเอกลักษณ์สวยงามโดดเด่น เลี้ยงง่าย แม้มีพื้นที่เพียงเล็กน้อย จนเป็นที่รู้จัก และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับสากล ซึ่งมีชื่อเรียกว่า “Siamese Fighting Fish” หรือ “Siamese Betta” ชื่อ Siamese นี้ ปลากัดสามารถสร้างชื่อเสียงทั้งในประเทศ และต่างประเทศ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2559: 7)

ปลากัดป่าเป็นปลากัดที่พบในแหล่งน้ำธรรมชาติ ตามท้องนา และหนองบึง เป็นปลาขนาดเล็กที่ไม่มีลักษณะเด่นมากนัก ส่วนมากครีบ และหาง มีสีแดงเกือบตลอด มีประดับบ้างเล็กน้อย บางทีอาจมีแต้มสีเขียวย่อๆ เรียงต่อกันเป็นเส้นสีเขียวๆ ที่ครีบหลัง เวลาทอดสี ทั้งตัวและครีบ จะเป็นสีน้ำตาลด้านๆ คล้ายใบหญ้าแห้ง ปลากัดป่าในประเทศไทย มีทั้งหมด 5 สายพันธุ์ คือ ปลากัดป่าภาคเหนือ-ภาคกลาง (Betta Splendens) ปลากัดปามหาชัย (Betta SP Mahachai) ปลากัดป่าอีสาน (Betta Smaragdina) ปลากัดป่าภาคใต้ (Betta Imbellis) ปลากัดป่าภาคตะวันออก (Betta siamorientalis) ซึ่งทั้ง 5 สายพันธุ์นี้ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก สายพันธุ์ปลากัดป่าที่เป็นที่รู้จักและเป็นที่นิยมที่สุดก็คือ ปลากัดปามหาชัย เป็นปลากัดป่าที่มีรูปร่างคล้ายปลากัดป่าภาคกลาง แต่มีความแตกต่างกันที่สีและรายละเอียดบางอย่าง เช่น สีของเกล็ดเป็นสีฟ้าอมเขียว หรือสีเขียวอย่างเดี่ยวแวววาวทั้งตัว มีเขตอาศัยจำกัด ปลากัดปามหาชัยนับว่าเป็นปลากัดสายพันธุ์ที่อยู่ในสถานะเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์สูงมากเพราะแพร่กระจายพันธุ์อยู่ในเขตชุมชนเป็นบริเวณแคบ ๆ ซึ่งมีการพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ และแหล่งน้ำกร่อยซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยก็ถูกทำลายลง กลายเป็น โรงงาน นาเกลือ และที่พักอาศัย น้ำเสียจากโรงงานต่าง ๆ ในบริเวณนั้นที่ปล่อยลงไปในแหล่งน้ำทำให้มีผลกับปลาเป็นอย่างมาก โดยส่วนมากพบปลากัดปามหาชัยได้เพียงแคในเขตจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม และเขตบางขุนเทียน ของกรุงเทพมหานคร เท่านั้น แหล่งน้ำที่อาศัยของปลากัดปามหาชัยนั้นเป็นแหล่งน้ำจืดที่มีน้ำเค็มเข้ามาปนเล็กน้อย เป็นปลากัดชนิดแรกที่ได้รับการพิสูจน์สายพันธุ์ปลากัดป่าในประเทศไทย อีกทั้งยังยืนยันชื่อทางวิทยาศาสตร์โดยชาวไทยซึ่งนับว่าเป็นผลงานที่สร้างชื่อให้แก่ประเทศและยังเป็นการอนุรักษ์สายพันธุ์

ปลากัดของประเทศไทยได้อีกด้วย (เจนจบ ยิ่งสุมล, 2564: ออนไลน์) ซึ่งจากความโดดเด่นของปลากัดนั้นทำให้เกิดผลงานศิลปะที่เกี่ยวข้องกับปลากัดมากมาย และเป็นที่รู้จัก เช่น ภาพถ่ายที่ทางบริษัทแอปเปิ้ล นำไปใช้เป็นวอลเปเปอร์ การประกวดเวทีนางงามระดับนานาชาติผ่านการนำลักษณะของปลากัดไปตัดเป็นชุดประจำชาติ และอื่น ๆ อีกมากมาย ปัจจุบันปลากัดไทยมีการผสมคัดเลือกรูปลักษณ์สามารถพัฒนาปลากัดพันธุ์ใหม่ให้มีลักษณะ รูปร่าง สี สันต่าง ๆ แต่ปลากัดที่เป็นสายพันธุ์ไทยแท้มาแต่ดั้งเดิมนั้น คือ ปลากัดป่า

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้ประพันธ์มีความสนใจที่จะนำเอกลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นไทย มานำเสนอเป็นผลงานเพลงสร้างสรรค์เกี่ยวกับปลากัดปามหาชัย ผ่านบทเพลงที่มีแนวคิดและแรงบันดาลใจมาจากการนำเสนอผลงานที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากปลากัด ผ่านรูปแบบงานศิลปะต่าง ๆ อีกทั้งการประพันธ์ผลงานดนตรีเกี่ยวกับปลากัดนั้น ยังมีไม่มากและไม่เป็นที่แพร่หลายนัก ต่างจากผลงานอื่น ๆ ที่ต่างเป็นที่ประจักษ์สู่สายของบุคคลทั่วไป และยังสร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศไทยเป็นอย่างมาก ผลงานการประพันธ์เพลงปลากัดปามหาชัย แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะของปลากัดปามหาชัย ชีวิตความเป็นอยู่ และแสดงให้เห็นถึงลักษณะการต่อสู้ของปลากัดปามหาชัยผ่านบทเพลงที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม อีกทั้งยังเป็นการสืบสานและอนุรักษ์ สายพันธุ์ปลากัดปามหาชัยของไทย และวัฒนธรรมทางด้านดนตรีของประเทศไทยให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านวิชาการ ด้านศิลปวัฒนธรรม ให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อนำเสนอแนวคิดในการประพันธ์เพลงชุดปลากัดปามหาชัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เพลงชุดปลากัดปามหาชัย เป็นการสร้างสรรค์ผลงานด้านดุริยางคศิลป์ไทย ผู้ประพันธ์กำหนดวิธีดำเนินงานดังนี้

1. ขั้นตอนการเก็บและรวบรวมข้อมูล

1.1 เก็บรวบรวมข้อมูลเรื่องปลากัด

- ผู้ประพันธ์ได้ทำการรวบรวมข้อมูลค้นคว้าเอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการวิทยานิพนธ์และหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปลากัด

- ผู้ประพันธ์ได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านปลากัดป่าและปลากัดป่ามหาชัย สัมภาษณ์คนขายปลากัดป่ามหาชัย เก็บรวบรวมข้อมูลจากงานประกวดปลากัดป่าเพื่อเป็นแรงบันดาลใจในการประพันธ์เพลง

1.2 ด้านการประพันธ์เพลง

- ผู้ประพันธ์ได้ทำการรวบรวมข้อมูลค้นคว้าเอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการวิทยานิพนธ์และหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักการการประพันธ์เพลงและแนวคิดในการประพันธ์เพลง

- สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการประพันธ์เพลงไทย

2. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ประพันธ์ได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและรวบรวมมาวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการประพันธ์ โดยนำข้อมูลด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะ แนวคิดเกี่ยวกับปลากัด และหลักการประพันธ์เพลงไทย มาเป็นหลักในการประพันธ์ และกำหนดรูปแบบการบรรเลง นำข้อมูลเพลงไทยเกี่ยวกับปลาและเพลงที่เกี่ยวกับน้ำมาวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการประพันธ์ทำนอง การปรับวง และค้นหาเครื่องดนตรีที่เหมาะสมที่ใช้ในการทำเสียงการเล่นแบบลักษณะของน้ำ และพฤติกรรมของปลากัดป่ามหาชัย

3. ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน

3.1 กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์เพลงปลากัดป่ามหาชัย โดยกำหนดให้เป็นเพลงบรรเลง เพื่อต้องการให้ผู้ฟังได้จินตนาการถึงความเป็นอยู่ของปลากัดป่ามหาชัย

3.2 กำหนดองค์ประกอบของดนตรี ประกอบด้วยลักษณะของทำนอง อัตราราวจังหวะ สังคีตลักษณ์ วงดนตรี เครื่องดนตรีพิเศษ และรูปแบบการบรรเลง

3.3 ประพันธ์ทำนองเพลง โดยพิจารณาจากแนวคิดและแรงบันดาลใจ

ผลการวิจัย

หลักการในการประพันธ์เพลงปลากัดป่ามหาชัย เป็นการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านดุริยางคศิลป์ไทย ซึ่งใช้แนวคิด ในการประพันธ์เพลงและผลงานศิลปะแขนงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปลากัดมาเป็นแรงบันดาลใจและแนวคิดในการประพันธ์เพลง

1. การสร้างสรรค์เพลงชุดปลากัดปามหาชัย

พิชิต ชัยเสรีได้กล่าวถึงประเภทของผู้ประพันธ์เพลงสร้างสรรค์ไว้ว่า ผู้ประพันธ์เพลงสร้างสรรค์นั้นมี 4 ประเภท คือ 1) บันดาลรังสรรค์ การสร้างสรรค์งานศิลปะต้องจากแรงบันดาลใจ ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอกคือ สิ่งแวดล้อม หรือปรากฏการณ์ใด ๆ ที่ห่อหุ้มศิลปินอยู่ หรือจากปัจจัยภายในคือความสะเทือนใจของศิลปิน 2) ศึกษาทฤษฎี การมีหลักการ กรอบ และระเบียบเพิ่มขึ้น เกิดจากผลของการกลั่นกรองภูมิปัญญาจนสำเร็จลงตัว คือ ความกลมกลืน ดุลยภาพ ถวิลและเคารพอดีต มโนทัศน์แห่งความสมบูรณ์ 3) ขนบศักดิ์สสมัย ผู้ประพันธ์ปรับเปลี่ยนบทประพันธ์ของตนเองให้คล้อยตามสมัยนิยม 4) บุกไพรเบิกทาง นักประพันธ์ที่ชอบทดลองในสิ่งใหม่ ๆ นับเป็นธรรมชาติของศิลปิน เปรียบเสมือนนักผจญภัยที่บุกป่าฝ่าดงเพื่อหาทางออกจากป่า (พิชิต ชัยเสรี, 2556: 1-4) ผู้ประพันธ์ใช้แนวคิดการประพันธ์เพลงไทย พิชิต ชัยเสรีได้กล่าวถึงการทฤษฎีการประพันธ์ไว้ว่าอุปกรณ์ในการประพันธ์ การประพันธ์เพลงไทยมีอุปกรณ์ในการประพันธ์ดังนี้ 1) การยึด 2) การล้อ - ซัด - เหลื่อม 3) การกรอ 4) การโยน 5) เที้ยวกลับ - ทางเปลี่ยน 6) การเปลี่ยนบันไดเสียง 7) การกระสวนจังหวะ 8) สำเนียง 9) อัดลักษณ์เข้าแบบ 10) ลักษณะเดี่ยว

1.1 แนวคิดและแรงบันดาลใจในการประพันธ์เพลงปลากัดปามหาชัย ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อถึงวิถีชีวิตของปลากัดปามหาชัย ถิ่นที่อยู่อาศัย ลักษณะเฉพาะของปลากัดปามหาชัย การต่อสู้ และต้องการแสดงให้เห็นความสำคัญของปลากัดปามหาชัยที่เป็นสายพันธุ์ปลากัดป่าที่พบเห็นได้ในเฉพาะประเทศไทยเท่านั้น การกำหนดรูปแบบเพลง ผู้ประพันธ์ใช้แนวคิดในการประพันธ์เพลงประเภทเพลงชุด เป็นการร้อยเรียงเรื่องราวของปลากัดปามหาชัยเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้ที่ได้รับฟังเข้าใจบริบทของปลากัดปามหาชัย

1.2 จากแนวคิดข้างต้นผู้ประพันธ์จึงได้กำหนดให้เพลงปลากัดปามหาชัย มีจำนวนเพลงทั้งหมด 6 เพลง ท่วงทำนองของแต่ละเพลงจะมีเนื้อหาและแรงบันดาลใจที่แตกต่างกันตามวิถีชีวิตของปลากัดปามหาชัย แหล่งที่อยู่อาศัยและลักษณะของปลากัดปามหาชัย โดยในการประพันธ์จะมีแนวคิดและรูปแบบของบทเพลงดังนี้

เพลงที่ 1 เพลงปลากัดป่า สองชั้น แนวคิดและแรงบันดาลใจในการประพันธ์คือ การนำเพลงทำนอง มาแต่งขยาย และกำหนดให้เพลงมีอัตรา

จังหวัดสงขลา เพื่อสื่อถึงลักษณะของปลาที่กำลังแหวกว่ายอยู่ในน้ำ โดยรูปแบบการบรรเลงจะใช้เครื่องดนตรี ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซ้องวงใหญ่ ซอด้วง ซออู้ เป็นเครื่องนำ และใช้เครื่องดนตรีที่มีเสียงต่ำ ระนาดทุ้มเหล็ก ซ้องหุ่ย 7 ใบ เป็นเครื่องตาม เพื่อสื่อถึงลักษณะของน้ำที่กระจายเป็นวงกว้าง ตาม ๆ กันไป สื่อถึงความร่มเย็น ความสงบ ของน้ำบริเวณนั้น และใช้อุปกรณ์พิเศษที่ทำให้เกิดเสียงฟองอากาศ น้ำไหลปลากัดใส่น้ำแล้วเป่าลมผ่านกระบอกไม้ไผ่

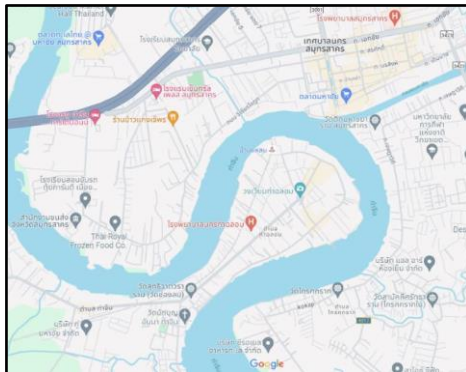

ภาพที่ 1 โหลปลากัด

(ที่มา: ภาสกร งามตา ถ่ายเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2567)

เพลงที่ 2 เพลงถิ่นอาศัย สองชั้น แนวคิดและแรงบันดาลใจในการประพันธ์คือ ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อความถึงแหล่งที่อยู่อาศัยของปลากัดป่ามหาชัยโดยการนำเพลงท่าฉลอม มาล้อหลอม หักกลับทวน และกำหนดให้มีอัตราจังหวะสองชั้น เพื่อเป็นการสื่อถึงสิ่งที่ตรงข้ามกัน เนื่องจากถิ่นที่อยู่อาศัยของปลากัดป่ามหาชัย ซึ่งเป็นปลากัดเฉพาะถิ่นที่พบได้ที่จังหวัดสมุทรสงคราม สมุทรสาคร สมุทรปราการ และกรุงเทพมหานครที่ แต่โดยส่วนใหญ่แล้วจะพบที่บริเวณป่าจาก ตำบลมหาชัย ตามชื่อ ถือว่าเป็นปลากัดชนิดแรกที่ได้รับการพิสูจน์และจดทะเบียนโดยคนไทยที่สามารถพบเจอปลากัดสายพันธุ์นี้ได้ (วิญญู พานิชพันธ์, 2555 : ออนไลน์) ซึ่งจากแผนที่ตำบลมหาชัยมีที่ตั้งอยู่ฝั่งตรงกันข้ามกับตำบลท่าฉลอม จึงทำให้ผู้ประพันธ์นำเพลงท่าฉลอมมาเป็นส่วนหนึ่งในการประพันธ์เพลงนี้ รูปแบบ

การบรรเลง จะใช้เพียงเครื่องดนตรี ซอฮู้ ขลุ่ย ฆ้องวงใหญ่ ฆ้องวงเล็ก เพื่อสื่อถึงสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในน้ำบริเวณพื้นที่แถบนั้น

ภาพที่ 2 แผนที่ ตำบลท่าฉลอม และ ตำบลมหาชัย
(ที่มา : <https://www.google.co.th/maps/place/74000>)

เพลงที่ 3 เพลงเร้นหลบภัย ชั้นเดียว แนวคิดและแรงบันดาลใจในการประพันธ์คือ ต้องการแสดงให้เห็นถึงความสงบ ร่มเย็น และปลอดภัยสำหรับการอยู่อาศัยของปลากัดปามหาชัย โดยผู้ประพันธ์ได้นำเพลงผั่งน้ำ มาเป็นแรงบันดาลใจในการประพันธ์ และกำหนดให้มีอัตราจังหวะชั้นเดียว เพื่อสื่อถึงความร่มเย็น ความปลอดภัย ความสุขของปลากัดปามหาชัย ที่มีแหล่งที่อยู่อาศัยภายในป่าจาก โดยใช้กาบของต้นจากเป็นที่หลบภัย ที่อยู่อาศัย และวางไข่ เนื่องจากป่าจากที่อยู่ตำบลมหาชัยเป็นลักษณะของป่าชายเลน ลักษณะของน้ำจะเป็นน้ำกร่อยซึ่งปลากัดปามหาชัยเป็นปลากัดเพียงสายพันธุ์เดียวที่มีที่อยู่อาศัยอยู่ในน้ำกร่อย และปลากัดปามหาชัยเป็นปลากัดป่าสายพันธุ์ที่พบได้เฉพาะถิ่น

เพลงที่ 4 เพลงมหาชัยมัสยา สองชั้น และ ชั้นเดียว แนวคิดและแรงบันดาลใจในการประพันธ์คือ ผู้ประพันธ์ต้องการแสดงให้เห็นถึงลักษณะเด่นที่สำคัญของปลากัดป่าสายพันธุ์นี้ โดยใช้การเลียนทำนองของเพลงพองน้ำ ในช่วงขึ้นต้นเพลง และกำหนดให้มีอัตราจังหวะสองชั้น และอัตราจังหวะชั้นเดียว จากลักษณะของทำนองเพลงจะสื่อถึงการว่ายขึ้นลงของปลากัด การว่ายอวดโฉมซึ่งลักษณะการว่ายของปลากัดโดยทั่วไปจะเป็นการลอยอยู่นิ่ง ๆ หรือเวลามีศัตรูมีการว่ายขึ้นลงและกางครีบ กางกระโดงออก เพื่อเป็นการข่มขวัญศัตรู ลักษณะ

ทำนองจึงไปเป็นลักษณะ ขึ้น ๆ ลง ๆ แสดงถึงความตื่นตัวของปลากัดจะมีการเคลื่อนไหวของทำนอง และต้องการสื่อให้เห็นถึงลักษณะสำคัญต่าง ๆ ของปลากัดปามหาชัยที่แตกต่างจากปลากัดชนิดอื่น ๆ

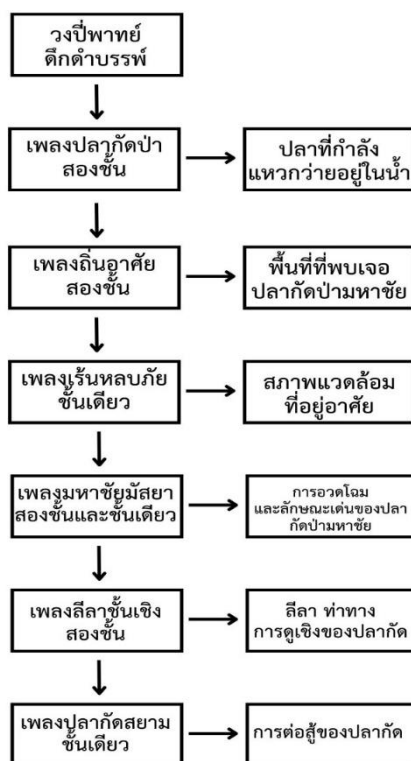
ภาพที่ 3 ปลากัดปามหาชัย
(ที่มา: ศุภรสมิ์ ทองทา ถ่ายเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2566)

เพลงที่ 5 เพลงลีลาชั้นเชิง สองชั้น แนวคิดและแรงบันดาลใจในการประพันธ์ คือ ผู้ประพันธ์ต้องการแสดงถึงการกีดกันของปลากัด ลักษณะลีลาท่าทางต่าง ๆ โดยผู้ประพันธ์ต้องการสื่อให้เห็นถึงการต่อสู้ของปลากัด แสดงให้เห็นถึงลักษณะการดุเชิงของปลากัด จะเป็นลักษณะการว่ายวนรอบ ๆ คู่ต่อสู้ ลักษณะการว่ายขึ้นลง และการเอาหางชนกัน ซึ่งการกระทำเช่นนี้ มีลักษณะคล้ายการสะบัด ดังนั้นในทำนองเพลงจะมีการใส่ทำนองสะบัดลงไปเป็นช่วง ๆ

เพลงที่ 6 เพลงปลากัดสยาม อัตร่าจันทะ ชั้นเดียว ผู้ประพันธ์ใช้แนวคิดลักษณะทำนองของเพลงจีนร้ว ในการประพันธ์ โดยต้องการสื่อให้เห็นถึงการต่อสู้ของปลากัด สื่อถึงการต่อสู้ที่ปลากัดทั้ง 2 ฝ่ายเริ่มโจมตีเข้าหาคู่ต่อสู้ซึ่งลักษณะการต่อสู้ของปลากัดจะเป็นการเข้าไปกัดแล้วสะบัดออกเป็นส่วนใหญ่ หรือเมื่อปลาที่ถูกโจมตีซึ่ง ๆ หน้าไม่สามารถหลบหลีกได้ทัน จะประสานปากเข้ากัดและหันส่วนหัวเข้ากัดกัน ล็อกขากรรไกรแน่น เรียกว่า ติดบิต ปลาจะปล่อยตัวตามยาว ทำให้ส่วนที่เหลือของลำตัวหมุนบิดเป็นเกลียว จนจมลงพื้น และคงอยู่ท่านี้ประมาณ 10 - 20 วินาที และเมื่อต่อสู้เสร็จสิ้นก็จะแยกออกจากกัน ผู้ประพันธ์ได้ใช้

โหลปลากัดใสน้ำ และใช้กระบอกไม้ไผ่วนในน้ำให้เกิดเสียงคล้ายกับการกระเพื่อมที่เกิดจากการที่ปลากัดปามหาชัย 2 ตัว กัดกัน

1.3 รูปแบบการบรรเลงเพลงปลากัดปามหาชัย

ภาพที่ 4 แนวคิดเพลงปลากัดปามหาชัยและรูปแบบการบรรเลง

โน้ตเพลงชุดปลากัดปามหาชัย

(วงปี่พาทย์ตีกลองบรรพ์)

เพลงปลากัดปา อัตรารั้งหระ สองชั้น (หน้าทับ สองไม้)

ขึ้นเพลงด้วยเสียงฆ้องหุ่ย 7 ใบ

(เครื่องนำ: ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ฆ้องวงใหญ่ ซออู้ ขลุ่ยอู้ / เครื่องตาม: ระนาดทุ้ม

เหล็ก ฆ้องหุ่ย 7 ใบ)

---	ซ	---	ล	(--- ซ --- ล)	ซฟซล	- ท - ด	(ซฟซล - ท - ด)
-----	---	-----	---	-----------------	------	---------	----------------

- ร - ด	- ท - ด	(- ร - ด	- ท - ด)	ซฟซล	- ซซซ	(ซฟซล	- ซซซ)
- - - ร	- - - ม	(- - - ร	- - - ม)	รดรม	- ฟ - ซ	(รดรม	- ฟ - ซ)
- ล - ซ	- ฟ - ซ	(- ล - ซ	- ฟ - ซ)	- ดรม	- รรร	(- ดรม	- รรร)

เพลงถิ่นอาศัย อัตรำจ้งหะ สองชั้น (หน้าทับตะเซ็ง)

(ใช้เครื่องดนตรี : ซอฮู้ กลุ่ม ะนาดทุ้มเหล็ก)

- - - -	- - - ม	- - ซล	ดซลด	- - - -	ทดรด	- ทลซ	ลทซล
- - - -	- ซ - ม	- รซม	- ร - ด	- - - -	รมซล	- ทลซ	ลทซล
- - - -	- ซมล	- - - ซ	ลทซล	- - - -	- ซมล	- - - ม	ซมรด
- - - -	- - - ด	- - - ร	มรดล	- - - -	- ทลซ	ลทลซ	ลทลด

เพลงเร้นหลบภัย อัตรำจ้งหะ ชั้นเดียว (หน้าทับ สองไม้)

- - - ด	- ซ - ล	- - รด	- ซ - ล	- - - ด	- ซ - ล	ดลรด	- ล - ซ
- - - ด	- ซ - ล	- รรมซ	- มมม	- ดรม	- รรร	มรดล	- ดดด
- - - -	- - - ด	- - - -	- ซ - ล	- - - -	- ร - ด	- - - -	- ล - ซ
- รรมซ	- มมม	ซมรด	- รรร	- รรมซ	- รรร	มรดล	- ดดด

เพลงมหาชัยมัสยา (หน้าทับปรบไก่)

อัตรำจ้งหะสองชั้น

- - - ซ	- - - ด	- - - ซ	- - - ฟ	- ซฟม	รมฟซ	- - - -	- - - -
- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ซ	- ลซฟ	มฟซล	- - - -	- - - -
- - ลด	- ลซฟ	ซฟมฟ	ซล - -	- - ลด	- ลซฟ	ซล - ซ	- - - -
- รลซ	- ฟ - ม	รดรม	รมฟซ	- ฟ - ม	- ร - ม	ฟซ - ร	- - - -
- - ดร	มรดล	- - ซล	ดลซฟ	- - มฟ	ซฟมร	มรดร	- - - -
- - ดร	มฟซล	- - ดล	ซฟมซ	- - ลซ	ฟมรฟ	ซฟมร	- - - -
- ดรม	รมฟซ	- ลดซ	ลซฟม	- รซด	- - รรม	รมฟซ	- - - -
- ล - ด	- ล - ซ	ฟมรม	ฟล - ซ	- ฟ - ม	- ร - ม	ฟมรม	ฟซ - ร

อัตราจังหวะชั้นเดียว

- ลชด	- ลชฟ	- มรรม	ฟช - -	- ลชล	ดลชฟ	ชฟมฟ	ชล - -
ฟชลด	- ลชฟ	ชฟมฟ	ชล - ช	ลชฟม	รรมฟช	ฟมรรม	ฟช - ร
- - ดล	- - ชฟ	- - มฟ	ชร - -	- - ดล	- ลชฟ	- ฟมฟ	ชร - -
รรมฟช	ลชฟม	รตรรม	รรมฟช	- ล - ด	- ล - ช	ฟมรรม	ฟช - ร

เพลงลีลาชั้นเชิง อัตราจังหวะ สองชั้น (หน้าทับสองไม้)

(ใช้เครื่องดนตรีล้อกันระหว่าง ช้องวงใหญ่ และระนาดทุ้ม ทุกเครื่องรับพร้อมกัน บรรทัดสุดท้าย)

เหลื่อม	- - - ช	- - - ล	(- - - ช - มรด)	- - - ช	- - - ช	(- - - ร - รรร)		
	- - - ช	- รรร	(- ม - ร - ด - ล)	- - - ช	- รดล	(- - - ด - ฟมร)		
	- - - -	- ม - ร	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ร	- ม - ช	- ล - -	ชม - ร
	(ชชชช)	(ชชชช)	(รรมร)	(รรมร)	(ชชชช)	(ชชชช)	(รรมร)	(รรมร)
	- - - ช	- รดล	- - - ด	- ฟมร	- - - ช	- ลชฟ	- - - ม	- ฟมร
	- - - -	ชชชช	- ฟ - ล	- ช - ฟ	- ชชช	- ร - ม	รรมชม	รด - ร

เพลงปลากัดสยาม อัตราจังหวะ ชั้นเดียว (เชิด)

- มรร	- มรร	- มรด	รรมรร	- ลชช	- ลชช	- มรด	รรมรร
- ลชช	- มรร	- ลชช	- มรร	- รดท	ดรดท	ดรดท	ดรดด
- รดด	- รดด	- รดท	ดรดด	- รดท	ดรดท	ดรดท	ดรดด
- ลทล	ชลทร	- รรม	ทรมช	- ลทล	ชลทร	- รรม	ทรมช
- ลชช	- มรร	- ลชช	- มรร	- - ลช	ลชลช	ลชลช	- ม - ร

สรุปผลการวิจัย

เพลงชุดปลากัดปามหาชัยเป็นการประพันธ์เพลง ซึ่งใช้แนวคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะเป็นแนวทางในการประพันธ์เพลง เนื้อหาของเพลงเป็นบอกเล่าเรื่องราวของปลากัดปามหาชัย วิถีชีวิตของปลากัดปามหาชัย การต่อสู้ ซึ่งท่วงทำนองของแต่ละเพลงจะมีทำนองที่แตกต่างกัน แนวคิดในการสร้างสรรค์เพลงปลากัดปามหาชัย ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ลักษณะสายพันธุ์ที่เฉพาะ การต่อสู้ของ

ปลากัดปามหาชัย ผู้ประพันธ์กำหนดรูปแบบการบรรเลงตามลำดับ คือ 1) เพลงปลากัดป่า เป็นเพลงที่จินตนาการถึงลักษณะของปลาที่กำลังแหวกว่ายอยู่ในน้ำและเกิดการกระเพื่อมของผิวน้ำที่มีลักษณะเป็นวง ๆ ขยายออกไป ผู้ประพันธ์เลือกใช้เครื่องดนตรี ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซ้องวงใหญ่ ซอด้วง ซออู้ เป็นเครื่องนำ และใช้เครื่องดนตรีที่มีเสียงต่ำ ระนาดทุ้มเหล็ก ซ้องหุ่ย 7 ใบ เป็นเครื่องตาม และเลือกใช้อุปกรณ์ที่ทำให้เกิดเสียงพิเศษ คือโหลปลากัดมาใส่น้ำและใช้ไม้ไผ่ เป่าลมทำให้เกิดเสียงฟองอากาศ เป็นลักษณะเสียงที่ปลากัดขึ้นมาสูบอากาศและปล่อยฟองอากาศในน้ำ 2) เพลงถิ่นอาศัย เป็นเพลงที่จินตนาการถึง ถิ่นที่อยู่อาศัยที่สามารถพบเจอปลากัดปามหาชัยได้คือบริเวณป่าจาก ตำบลมหาชัย ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวตั้งบริเวณตรงข้ามกับตำบลท่าฉลอม แหล่งที่อยู่อาศัยของปลากัดปามหาชัย โดยนำเพลงท่าฉลอมมากลับหัวกลับท้าย และกำหนดให้มีอัตราจังหวะสองชั้น เพื่อเป็นการสื่อถึงสิ่งที่ตรงข้ามกัน รูปแบบการบรรเลง ผู้ประพันธ์จะใช้เพียงเครื่องดนตรี ซอด้วง ซอด้วง ระนาดทุ้มเหล็กเครื่องที่มีลักษณะเสียงทุ้ม เพื่อสื่อถึงสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในน้ำบริเวณพื้นที่แถบนั้น 3) เพลงเร้นหลบภัย เป็นเพลงที่จินตนาการถึงความสงบ ร่มเย็น บริเวณป่าจากที่เป็นที่อยู่อาศัยของปลากัดปามหาชัย โดยผู้ประพันธ์ได้นำเพลงฝั่งน้ำ มาเป็นแรงบันดาลใจในการประพันธ์ และกำหนดให้มีอัตราจังหวะชั้นเดียว เพื่อสื่อถึงความร่มเย็น ความปลอดภัย ความสุขของปลากัดปามหาชัย 4) เพลงมหาชัยมัสยา เป็นเพลงที่จินตนาการถึงการอวดโฉมของปลากัดปามหาชัย และเมื่อเวลามีศัตรูจะมีการว่ายขึ้นลง กางครีบ กางกระโดงออก ซึ่งเป็นความสวยงามเฉพาะของปลากัด ผู้ประพันธ์ต้องการแสดงให้เห็นถึงลักษณะเด่นที่สำคัญของปลากัดปามหาชัยพันธุ์นี้ โดยใช้การเลียนทำนองของเพลงฟองน้ำ ในช่วงขึ้นต้นเพลง และกำหนดให้มีอัตราจังหวะสองชั้น และอัตราจังหวะชั้นเดียว ลักษณะทำนองจึงไปเป็นลักษณะ ขึ้น ๆ ลง ๆ แสดงถึงความตื่นตัวของปลากัด และมีการเลื้อยของทำนอง 5) เพลงลีลาชั้นเชิง เป็นการจินตนาการถึงการต่อสู้กันของปลากัดปามหาชัย 2 ตัว การว่ายวน ๆ รอบคู่ต่อสู้ การสะบัดหางข่มขวัญ ทำนองเพลงจะมีการใส่ทำนองสะบัดลงไปเป็นช่วง ๆ 6) เพลงปลากัดสยาม จินตนาการถึง การเข้าต่อสู้ของปลากัดปามหาชัย 2 ตัว และลีลาท่าทางการต่อสู้ นอกจากนี้ยังใช้อุปกรณ์พิเศษคือโหลปลากัดใส่น้ำ แล้วทำให้เกิดเสียงด้วยไม้ไผ่ เพื่อสื่อถึงปลากัดปามหาชัยในขณะที่กำลังต่อสู้กัน

อภิปรายผลการวิจัย

เพลงปลากัดปามหาชัยเป็นการประพันธ์เพลง ซึ่งใช้แนวคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะเป็นแนวทางในการประพันธ์เพลงที่ได้รับแรงบันดาลใจจากผลงานศิลปะด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปลากัด เช่น การประกวดชุดประจำชาติปลากัดในเวทีระดับโลก ผลงานการถ่ายภาพปลากัดและการศึกษาวิจัยการค้นพบปลากัดปาสายพันธุ์ไทยแท้ ผู้ประพันธ์กำหนดให้เพลงเป็นประเภทเพลงชุด ซึ่งประกอบด้วยบทเพลงหลาย ๆ บท นำมาบรรเลงต่อกันเป็นชุด โดยมีทั้งหมด 6 เพลง บรรเลงต่อกัน ผู้ประพันธ์ยึดหลักการประพันธ์ตามที่พิชิต ชัยเสรี (2556: 1-4) ได้กล่าวถึงประเภทของผู้ประพันธ์เพลงสร้างสรรค์ไว้ว่า ผู้ประพันธ์เพลงสร้างสรรค์นั้นมี 4 ประเภท ซึ่งผู้ประพันธ์ได้ยึดหลักการประพันธ์ตามประเภทที่ 1 คือ บันดาลรังสรรค์ การสร้างสรรค์งานศิลปะต้องจากแรงบันดาลใจ ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก คือ สิ่งแวดล้อม หรือปรากฏการณ์ใด ๆ ที่หล่อหลอมศิลปินอยู่ หรือจากปัจจัยภายใน คือ ความสะเทือนใจของศิลปิน โดยนำสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับปลากัดปามหาชัยและผลงานศิลปะแขนงต่าง ๆ มาเป็นแรงบันดาลใจในการประพันธ์ ผู้ประพันธ์ใช้ทฤษฎีการประพันธ์ อุปกรณ์ในการประพันธ์เพลงไทย การยึด การล้อ - ชัด - เหลื่อม การกรอ ใส่ไปในบทเพลง เพื่อสื่อถึงลักษณะต่าง ๆ เช่น ใช้การล้อ ในเพลงปลากัดปามหาชัย เพลงลีลาชั้นเชิง และเพลงปลากัดสยาม จินตนาการถึง น้ำที่กระจายเป็นวงกว้าง ขยายออกไป การดูเชิงกันของปลาปามหาชัย 2 ตัวและการต่อสู้ของปลากัดปามหาชัย 2 ตัวที่ต่อสู้กัน การสร้างสรรค์ผลครั้งนี้ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจลักษณะพฤติกรรม และความสำคัญของมนุษย์กับปลากัดปามหาชัยไทย แสดงให้เห็นถึงการสร้างสรรค์ผลงานแนวคิดทางศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลงานการประพันธ์เพลงชุดปลากัดปามหาชัยนี้ เป็นการบอกเล่าเรื่องราวของปลากัดปามหาชัย และเป็นถ่ายทอดเรื่องของปลากัดที่สามารถพบเจอได้ในประเทศไทยเพียงเท่านั้น

สามารถนำไปใช้เป็นกรณีศึกษาหรือแรงบันดาลใจให้กับผู้ที่สนใจในด้านการประพันธ์เพลง และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานด้านศิลปะแขนงอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการประพันธ์เพลงชุดปลากัดปามหาชัย ผู้วิจัยพบว่าจากการศึกษาเรื่องราวของปลากัดปามหาชัย ยังสามารถดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องราวของปลากัดที่น่าสนใจได้อีกหลากหลายสายพันธุ์ อาทิ การประพันธ์เกี่ยวกับปลากัดป่าทั้ง 4 ภาคของประเทศไทย ปลากัดลายธงชาติไทย

บรรณานุกรม

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ส. ก. ก. (2559). **มาตรฐานปลากัดสวยงามในประเทศไทย (ฉบับปรับปรุง 2559)**. นนทบุรี: วนิตการพิมพ์.
- เจนจบ ยิ่งสุมล. (2564). **ปลากัดไทย มัจฉานักสู้ผู้ล้ำค่าสง่างาม**. [ออนไลน์]
ได้จาก: <https://ngthai.com/animals/33006/thai-betta-fish/>. [สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2564].
- พิชิต ชัยเสรี. (2556). **การประพันธ์เพลงไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภิญโญ พานิชพันธ์. (2555). “เบตตามหาชัยเอนซิส” ปลากัดพันธุ์ใหม่สายพันธุ์ไทยแท้ ๆ. [ออนไลน์] ได้จาก:
<https://mgronline.com/science/detail/9550000141325>. [สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2564].